

«Και διηγώντας τα να κλαις!»
[Η μήπως πια και να (κρυφο)ελπίζεις;]
Το ελπιδοφόρο (;) αναπτυξιακό μέλλον της κακότητας Ίμβρου

Ευμ. Καμαρινοπούλου, Αρχιτέκτων Μηχανικός

Περίληψη

Η τύχη της Ίμβρου κρίθηκε την τελευταία νύχτα των διαπραγματεύσεων της συνθήκης της Λωζάννης. Το αμιγώς ελληνικό νησί παραχωρήθηκε στην τουρκική επικυριαρχία υπό τον όρο να αυτοδιοικείται [ουδέποτε εφαρμόστηκε]. Αντίθετα οι τουρκικές αρχές μέσω τεχνασμάτων και τρομοκρατικών μεθόδων εξανάγκασαν τους 10.000 Έλληνες να εκπατριστούν, υποκαθιστώντας τους με εποίκους από την Ανατολία και την Βουλγαρία και με στρατιωτικούς.

Το στρατοκρατούμενο πλέον νησί περιήλθε σε “αναπτυξιακό κόμα”, αφού απέμειναν μόλις 300 υπέργηροι Έλληνες, καθώς οι έποικοι -άσχετοι προς τις νησιωτικές ενασχολήσεις- περιορίστηκαν στην παροχή υπηρεσιών στην ταξιαρχία. Η πρόσβαση αλλοδαπών μόνο μέσω λιμένων της Καλλιπόλης και η έλλειψη βασικών υποδομών και τουρισμού διατήρησαν σχεδόν ανέπαφο το προπολεμικό τοπίο. Εξαιτίας της στασιμότητας το νησί εμφανίζει σχεδόν ειδυλλιακή ατμόσφαιρα, ευρισκόμενο ακόμη στην δεκαετία του '50 και διεκδικεί τον τίτλο του πιο καθυστερημένου αλλά προνομιούχου νησιού της Μεσογείου. Πίσω, όμως, από την επιφανειακή έλλειψη “προόδου” σωρεύονται δυνάμεις που ίσως εγκυμονούν αναπτυξιακό άλμα.

Η εισήγηση παρουσιάζει την πορεία του νησιού και των κατοίκων του από τα χρόνια της ακμής του μέχρι την σημερινή κατάσταση και προτείνει μεθόδους για το ξαναζωντάνεμά του, την βελτίωση της ποιότητας ζωής των Ελλήνων, την διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την πρόληψη των καταστρεπτικών συνεπειών της επερχόμενης άναρχης ανάπτυξης. Αφετηρία της υπήρξε η διπλωματική μου εργασία “Συσίφεια έργα στην Ίμβρο: το κονάκι στο Σχοινούδι” (ΑΠΘ, 2008), η οποία εμπλουτίστηκε και ενισχύθηκε με ιστορική έρευνα. Οι συζητήσεις με Έλληνες μόνιμους κατοίκους του νησιού, η φωτογραφική αποτύπωση όλων των κρίσιμων τοποθεσιών του και η σχεδιαστική καταγραφή κτιρίων-πόλων έλξης Ιμβρίων της διασποράς, κυρίως νεαρής ηλικίας, βοήθησαν στην τεκμηριωμένη και στοχευμένη διερεύνηση τρόπων κοινωνικής και πολιτιστικής ανανέωσης-αναγέννησης. Παράδειγμα και αντικείμενο ειδικότερης έρευνας αποτέλεσε το χωριό Σχοινούδι, παλαιότερα το μεγαλύτερο (2500 Έλληνες) όχι μόνο της Ίμβρου αλλά όλης της τουρκικής ορεινής επικράτειας, όπου πλέον διαμένουν μόνο 60 Έλληνες και τούρκοι καταπατητές.

Ελπίδες για αλλαγή αποτελούν:

- Η αφθονία γεωργικής γης, δασών, βοσκοτόπων, νερού και ιαματικών λουτρών.
- Το ετήσιο θερινό προσκύνημα των Ιμβρίων της διασποράς.
- Οι προσπάθειες των Ιμβριακών συλλόγων, των Ιμβρίων υψηλής αναγνωρισιμότητας (όπως ο Πατριάρχης) και φίλων της Ίμβρου (όπως η εταιρεία *Ίμβρος Παιπαλόεσσα: κέντρο έρευνας και φροντίδας για την Ίμβρο*), οι οποίοι υλοποιούν αναπτυξιακά έργα.
- Η έκθεση του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου για την ανάκτηση των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας.
- Η επικείμενη ακτοπλοϊκή σύνδεση με τη Λήμνο, που θα διευκολύνει τις επισκέψεις των Ιμβρίων της Ελλάδας.

Δράσεις οι οποίες προτείνονται στην εισήγηση, ώστε η επικείμενη οικοδομική και τουριστική ανάπτυξη να μην καταλήξουν σε οικολογική και πολιτιστική καταστροφή του νησιού και σε αφανισμό του ελληνισμού του, είναι:

- Η υποστήριξη της παντελώς ελλειπούς αρχαιολογικής έρευνας, ίσως μέσω της συνεργασίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με το πανεπιστήμιο του Canakkale.
- Η επαναδιεκδίκηση του ελληνικού σχολείου και του επισκοπείου του Σχοινουδίου για εγκατάσταση ανάλογη προς του ΜΕ.Κ.ΔΕ/ΕΜΠ στο Μέτσοβο και η αξιοποίησή τους για την διεξαγωγή διεθνών θερινών σχολείων.
- Η αξιοποίηση διασυνοριακών ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως το INTERREG III.
- Η επαναδιεκδίκηση της περιουσίας ιμβρίων αλλά και αθωνικών μοναστηριών.
- Η συνεργασία με τα γειτονικά ελληνικά νησιά.
- Οι έρευνες για τον εντοπισμό λαθρομεταναστών και από τις ελληνικές αρχές και από την υπηρεσία frontex της Ευρωπαϊκή Ένωσης.

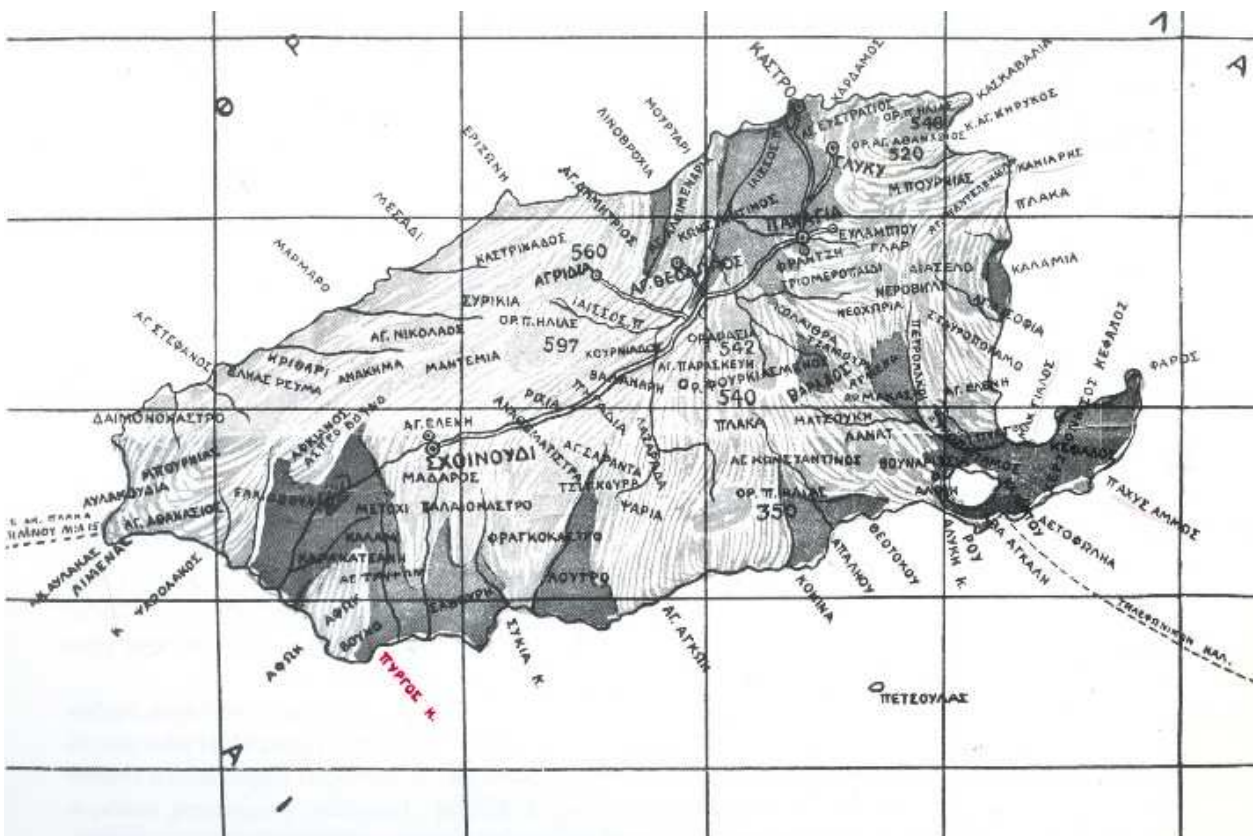
Εισαγωγή

Γεωγραφία

Η Ίμβρος είναι νησί του βορειοανατολικού Αιγαίου ανάμεσα στην Τένεδο, την Λήμνο, την Σαμοθράκη και τον άγιο Ευστράτιο. Η στρατηγική θέση της στην είσοδο των Δαρδανελλίων, σταυροδρόμι Ανατολής-Δύσης, την καθιστά προβεβλημένη, προνομιούχα και αξιοζήλευτη. Οι εκτεταμένες ορεινές και ημιορεινές εκτάσεις της παρουσιάζουν διττή μορφολογία. Η ανεμόπληκτη βορεινή πλευρά μοιάζει με τοπίο της χερσονήσου της Καλλιπόλης και της Θράκης, καλυπτόμενη από πυκνά δάση, αλώβητα μέχρι στιγμής από υλοτόμηση και εμπρησμούς. Η άνυδρη νότια πλευρά, καλυπτόμενη από βραχοσηματισμούς και χαμηλή βλάστηση, εξαιτίας των οποίων απέκτησε το προσωνύμιο “πετροβράχα” Ίμβρος, μοιάζει με τοπίο των Κυκλάδων. Οι αγροτικές εκτάσεις βρίσκονται σε παρατεταμένη αγρανάπαυση. Τεχνητές λίμνες, κατασκευασμένες ήδη από τον 5^ο π.Χ αιώνα, ταμιεύουν τα όμβρια, υπερεπαρκή για το πότισμα των αγρών και την ύδρευση των οικισμών.

εικόνα 1: θέση Ίμβρου
foto 1: Imvros location

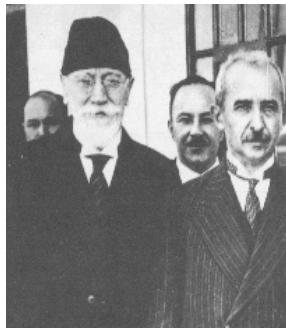

εικόνα 2: χάρτης Ίμβρου
foto 2: Imvros map

Ιστορία

Από τους αρχαιότετους χρόνους η Ίμβρος κατοικούνταν από Έλληνες και μάλιστα αποκλειστικά και αδιαλείπτως. Ούτε φράγκοι, ούτε τούρκοι, ούτε σλάβοι, ούτε άλλες εθνότητες εγκαταστάθηκαν εκεί. Μάλιστα, ήταν τόσο πολύ συνδεδεμένη με την Αθήνα που αποτελούσε δήμο της. Ακόμα και για τις δικαστικές τους υποθέσεις οι Ίμβριοι προσέφευγαν στην Αθήνα.

Κατά την σύναψη της συνθήκης της Λωζάννης το 1923 η στρατηγική θέση της Ίμβρου και της Τενέδου στην είσοδο του Ελλησπόντου απέβη μπούμεραγκ. Ο Βενιζέλος κατόρθωσε να διασώσει την Σαμοθράκη και την Λήμνο, αλλά όχι την Ίμβρο και την Τένεδο που θυσιάστηκαν στις πιέσεις των τούρκων το τελευταίο βράδυ των διαπραγματεύσεων. Οι Ίμβριοι έχοντας νωπές αναμνήσεις από την καταστροφή της Σμύρνης και γνωρίζοντας την βαρβαρότητα των τούρκων πανικοβλήθηκαν, αρκετοί έφυγαν, ανάμεσά τους και ο Μητροπολίτης Ιωακείμ.

εικόνες 3, 4: υπογραφή συνθήκης Λωζάννης
foto 3, 4: Lausanne Treaty

εικόνες 5: φυγή Ίμβριών
foto 5: Imvrians leaving from the island

Η συμφωνηθείσα απόφαση για τα δύο νησιά ήταν ελληνική αυτοδιοίκηση με τουρκική επικυριαρχία. Λόγω, όμως, αδέξιων χειρισμών της ελληνικής κυβέρνησης και αδυναμίας συνεννόησης μεταξύ των τοπικών παραγόντων, τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου υπογράφηκε πρωτόκολλο παράδοσης και ακολούθησε απόβαση των τουρκικών αρχών, οπότε ουσιαστικά διαψεύστηκαν οριστικά οι ελπίδες των Ίμβριών για μελλοντική επανένωση του νησιού με τον εθνικό κορμό. Ακολούθησε μία ταραγμένη περίοδος, η οποία επέφερε κρίσιμες αλλαγές στην κοινωνική δομή και στην γεωμορφολογία του τοπίου. Μεγάλος αριθμός στρατιωτικών δυνάμεων μεταφέρθηκαν στο νησί δεσμεύοντας παρθένες εκτάσεις για την εγκατάσταση των στρατοπέδων και του αεροδρομίου και για την δημιουργία οικισμών για τις οικογένειες των στρατιωτικών. Οι ιδιοκτησίες των Ίμβριών καταπατήθηκαν από τούρκους εποίκους από την Ανατολία και την Βουλγαρία. Μάλιστα, το ίδιο το τουρκικό κράτος προσέφερε σε καταδικασμένους βαρυποινίτες την εναλλακτική λύση της μόνιμης εγκατάστασης στο νησί αντί της φυλάκισης. Οι διωγμοί ήταν συχνοί, κυρίως για θρησκευτικούς λόγους, με στόχο την ελάττωση του ελληνικού στοιχείου και την υφαρπαγή των περιουσιών τους.

Το 1930 με τον ερχομό τους νέου μητροπολίτη η κατάσταση εξισορροπήθηκε και η Ίμβρος γνώρισε 30 χρόνια ακμής, χάρη στις πρωτοβουλίες και στις διπλωματικές ικανότητες του θρησκευτικού της ηγέτη. Πρωταρχικοί στόχοι ήταν η επάνδρωση της εκκλησίας με μορφωμένους κληρικούς, η κάλυψη των κενών θέσεων στην εκπαίδευση, η κατάρτιση γεωπόνων και κτηνοτρόφων, ώστε να αναλάβουν και να εξελίξουν την υφιστάμενη αγροτική και κτηνοτροφική υποδομή. Οι αγροτικές εκτάσεις επανακαλλιεργήθηκαν, αποβάλλοντας την εικόνα της ερήμωσης που είχαν αποκτήσει κατά την περίοδο της κρίσης. Επίσης, κοινωνική πρόνοια για τα κορίτσια που είχαν μεταναστεύσει στην Πόλη, ως οικιακοί βοηθοί. Με αρωγό τους Ίμβριους της διασποράς μέσα σε μία δεκαετία το έργο του στέφτηκε με επιτυχία και το νησί άρχισε να γνωρίζει ξανά άνθιση. Πραγματοποιήθηκαν πολλά έργα υποδομής κυρίως

εκκλησιαστικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα, τα οποία υποστηρίζονταν από έναν πυρήνα διανοούμενων, ο οποίος είχε έδρα το κεφαλοχώρι Παναγία.

Την δεκαετία του '50 με την εκλογή ως μητροπολίτη Ίμβρου και Τενέδου του Μελίτωνα Χατζή, άξιου συνεχιστή του προκατόχου του, η ακμή του νησιού έφτασε στο μέγιστο. Εξομαλύνθηκαν οι σχέσεις μεταξύ της ελληνικής και της τουρκικής πλευράς. Οι κοινωνικοπολιτικές και εδαφικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν άμβλυναν κάπως τις αδικίες εις βάρος των ιμβρίων. Η εκπαίδευση μετατράπηκε ξανά σε μειονοτική και χτίστηκαν νέα σχολεία, όπως το διδακτήριο του Σχοινουδίου, το παρθεναγωγείο και η αστική σχολή. Οι λιμενικές εγκαταστάσεις βελτιώθηκαν και εγκαινιάστηκε δρομολόγιο μότορσιπ δύο φορές την εβδομάδα προς την Κωνσταντινούπολη αξιοποιώντας το αρχαίο βόρειο λιμάνι του Κάστρου, αφού μέχρι τότε όλες οι εμπορικές δραστηριότητες πραγματοποιούνταν από το λιμάνι του Πύργου στην νότια πλευρά του νησιού.

εικόνες 6, 7, 8: διδακτήρια Ίμβρου
fotos 6, 7, 8: Imvros schools

εικόνες 9, 10, 11: εκκλησιαστική και κοινωνική ζωή
fotos 9, 10, 11: church and social life

Την ακμάζουσα πορεία της Ίμβρου μέχρι το 1960 ανέκοψε ένα σχέδιο διάλυσης που εφάρμοσε η τουρκική κυβέρνηση με σκοπό να αφανίσει το ελληνικό στοιχείο, όπως άλλωστε στην Κωνσταντινούπολη και αλλού (διωγμοί 1964). Το Eritme Programmi, όπως ονομάστηκε, στόχευε μέσω τρομοκρατικών μεθόδων στην οριστική αποπομπή ή στον εξισλαμισμό των ιμβρίων. Αρχικά απαγόρευσε όλες τις θρησκευτικές ελευθερίες και προέβη σε λεηλασίες και βεβηλώσεις εκκλησιών, παρεκκλησιών και κοιμητηρίων, χωρίς βέβαια να συλλαμβάνεται ποτέ κάποιος ένοχος. Εν συνεχεία, εγκατέστησε ανοιχτές αγροτικές φυλακές βαρμποινιτών. Οι κρατούμενοι, έχοντας το δικαίωμα ελεύθερης εξόδου, πραγματοποιούσαν συνεχείς κλοπές και δολοφονίες και δημιουργούσαν κλίμα φόβου στους έλληνες κατοίκους, μένοντας πάντα ατιμώρητοι. Οι δύο βασικότεροι λόγοι, όμως, που οδήγησαν τους περισσότερους ιμβρίους στην εγκατάλειψη του τόπου τους ήταν η εκ νέου μεταβολή του προγράμματος σπουδών των σχολείων από μειονοτικά σε τουρκικά και η υποχρεωτική στράτευση. Οι αλλαγές αυτές ήταν τραγικότερες, διότι αν παρέμεναν στο νησί θα έπρεπε να αποδεχτούν τον εκτουρκισμό και εξισλαμισμό τους. Απόρροια όλων αυτών ήταν η μαζική

μετανάστευση του μεγαλύτερου μέρους των προς την Ελλάδα, την Αυστραλία και την Αμερική.

εικόνες 12, 13: βανδαλισμός εκκλησιών
fotos 12, 13: Looting of churches

εικόνα 14: τουρκικό σχολείο
foto 14: Turkish school

Σήμερα η πρώτη εντύπωση που αποκομίζει κανείς από την Ίμβρο, ακόμη και πριν φτάσει σε αυτή, κατά την διάρκεια του ταξιδιού μέσω θαλάσσης, είναι ενός τόπου που ο χρόνος και η πρόοδος δεν τον έχει αγγίξει τα τελευταία πενήντα χρόνια. Οι 300 έλληνες και οι περίπου πενταπλάσιοι τούρκοι μόνιμοι κάτοικοι του νησιού ζουν σε συνθήκες οι οποίες θυμίζουν την δεκαετία του '50 της ελληνικής επικράτειας, γεγονός που για το φυσικό τοπίο έχει αποδειχθεί σωτήριο, αλλά για τους κατοίκους δυσχερές.

Οικισμοί

εικόνα 15: Αγρίδια
foto 15: Agriidia

εικόνα 16: Αγ.Θεόδωροι
foto 16: Ag.Theodoroi

εικόνα 17: Γλυκό
foto 17: Gliki

εικόνα 18: Ευλάμπιο
foto 18: Evlambio

εικόνα 19: Παναγία
foto 19: Panagia

εικόνα 20: Σχοινούδι
foto 20: Schoinoudi

Η Ίμβρος μέχρι το 1964 δημογραφικά ήταν αμιγώς ελληνικό νησί με έξι οικισμούς, τα Αγρίδια, τους αγίους Θεόδωρους, το Γλυκό, το Ευλάμπιο, την Παναγία [πρωτεύουσα] και το μεγαλύτερο όλων Σχοινούδι (2500 κάτοικοι), όλους μεσόγειους. Οι οικισμοί δεν έχουν οχυρωματικό χαρακτήρα, αλλά οι βραχοσηματισμοί, τα προσκτίσματα και οι μαντρότοιχοι ορίζουν κλειστές, αμυντικά αρκετά ασφαλείς οικιστικές ενότητες. Ως υλικά δόμησης χρησιμοποιούνται τα άφθονα πέτρα και ξύλο, που οι τεχνίτες ήξεραν να δουλεύουν λόγω των δεσμών τους με τον κοντινό Άθω.

εικόνα 21: τα 6 ελληνικά χωριά της Ίμβρους
foto 21: the 6 greek villages of Imvros

Από το 1964 και τα επόμενα είκοσι χρόνια ολόκληροι οικισμοί ερημώθηκαν καθώς ένα δεύτερο μεγάλο κύμα εποίκων δέσμευσε βιαίως κατοικίες ιμβρίων που μετακινήθηκαν. Οι αγροτικές εκτάσεις παρέμειναν ακαλλιέργητες για μεγάλο χρονικό διάστημα, η παραγωγή προϊόντων και οι εξαγωγές σταμάτησαν -οι νέοι κάτοικοι δεν γνώριζαν τις γεωργοκτηνοτροφικές και αλειυτικές εργασίες-, τα έργα υποδομής διεκόπηκαν. Τα ελάχιστα υποτυπώδη που πραγματοποιήθηκαν προορίζονταν ώστε να εξυπηρετούν τα στρατόπεδα και τους οικισμούς των στρατιωτικών.

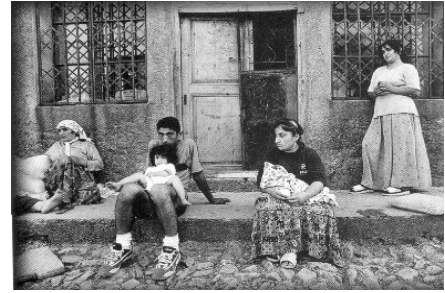
Η πρόσβαση των ιμβρίων της διασποράς και των αλλοδαπών στο νησί αποκόπηκε, με μοναδική διέξοδο το λιμάνι της Καλλιπόλης και ο τουρισμός αποκλείστηκε λόγω της αφιλόξενης και παρακμιακής κατάστασης.

Τα αμιγώς τουρκικά χωριά, τα οποία δημιουργήθηκαν μετά την μεταφορά των τουρκικών στρατιωτικών δυνάμεων στο νησί, αρχικά χτίστηκαν, για να στεγάσουν τις οικογένειες των στρατιωτικών. Στην συνέχεια, όμως, δημιουργήθηκαν μεμονωμένα χωριά για να στεγάσουν αποκλειστικά συγκεκριμένες εθνικότητες, για παράδειγμα χωριά όπου κατοικούν έποικοι κουρδικής ή βουλγαρικής καταγωγής. Η δόμησή τους έγινε μαζικά χωρίς να ληφθούν υπόψιν η μορφολογία του τοπίου, τα υλικά δόμησης του νησιού και το ύψος του. Η ανοικοδόμηση είχε περισσότερο τον χαρακτήρα αντιπαροχής ή αρχιτεκτονικής ολοκληρωτικών κυβερνήσεων και για τον λόγο αυτό το αποτέλεσμα -μπετονένιους τετράγωνους μονόχρωμους όγκους- σε συνδυασμό με την κακή συντήρησή τους στερείται αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος και καλαισθησίας. Τα χωριά αυτά δεν έχουν κεντρική αγορά αλλά ένα ή δύο μαπακάλικα για τις καθημερινές τους ανάγκες, αφού ο βασικός ανεφοδιασμός γίνεται από την Παναγία.

Μια αρκετά μεγάλη έκταση του νησιού δεσμεύεται από στρατόπεδα και το στρατιωτικό κατά βάση αεροδρόμιο, γύρω από τα οποία απαγορεύεται η διέλευση μέχρι μια συγκεκριμένη ακτίνα. Το υπόλοιπο νησί αποτελείται από ανεκμετάλλευτες ή ελεγχόμενης πρόσβασης περιοχές.

Το οδικό δίκτυο σε όλο το νησί περιορίζεται στην χάραξη των βασικών-κεντρικών ασφαλτοστρωμένων οδών κίνησης, ενώ οι δευτερεύοντες δρόμοι και παράδρομοι συνεχίζουν να έχουν την μορφή χωμάτινου μονοπατιού.

Τα παλιά έξι ελληνικά χωριά υφίστανται ακόμη σαν τοποθεσίες, αλλά τα περισσότερα έχουν πια την μορφή οικισμών-φαντασμάτων. Σε αυτά -εκτός από την Παναγία η οποία παραμένει πρωτεύουσα του νησιού- κατοικούν οι ελάχιστοι εναπομείναντες έλληνες μόνιμοι κάτοικοι και οι έποικοι, οι οποίοι κατέλαβαν τις περιουσίες των ιμβρίων παράνομα και λόγω της κακής συντήρησης τις μετέτρεψαν σε παράγκες. Τα υπόλοιπα σπίτια, τα οποία δεν κατοικούνται, είναι κατεστραμμένα, από τα περισσότερα έχουν αφαιρεθεί τα πορτοπαράθυρα και τα έπιπλά τους, ενώ ορισμένα είναι μισογκρεμισμένα αφού το πλιατσικολόγημα επεκτάθηκε και στα δομικά υλικά. Οι έποικοι που εγκαταστάθηκαν στα ελληνικά χωριά ήταν όλοι χαμηλών οικονομικών στρωμάτων και μορφωτικού επιπέδου και δεν γνώριζαν τις αλειυτικές, αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ο εκφυλισμός των χωριών σε ερειπωμένους ξεροτόπους -ιδανικούς για τοπία των ταινιών του Αγγελόπουλου- στους οποίους τα οικόσιτα ζώα -πουλερικά, κατσίκια και αγελάδες- κυκλοφορούν αδέσποτα καταναλώνοντας την φθίνουσα βλάστηση, η έκλειψη κάθε εμπορικής δραστηριότητας (αφού και ο ανεφοδιασμός των νοικοκυριών με προϊόντα πραγματοποιείται από την Παναγία), η απουσία εικόνων που έχουμε ταυτίσει με την τεχνολογική εξέλιξη (καλωδίων ηλεκτροδότησης, διαφημιστικών πινακίδων κλπ) και εν τέλει

εικόνα 22: έποικοι
foto 22: settlers

η πνευματική νέκρωση, με αποτέλεσμα την σταδιακή εγκατάλειψη των τόπων συγκέντρωσης και πνευματικής καλλιέργειας (εκκλησίας, επισκοπείου, καφενείων, κοινοτικού κτιρίου κλπ).

εικόνες 23, 24, 25, 26: το χωριό Σχοινοῦδι
fotos 23, 24, 25, 26: Schoinoudi village

Η Παναγία, η οποία είναι και σήμερα η πρωτεύουσα της Ίμβρου, δεν θυμίζει σε τίποτα το παλιό ελληνικό χωριό. Η εγκατάσταση τουρκικών μικρομεσαίων οικογενειών τεχνιτών και μικροεμπόρων, η κατασκευή τζαμιού και η τοποθέτηση τουρκικών εμβλημάτων και αγαλμάτων του Κεμάλ Ατατούρκ μετέτρεψε το χωριό σε τουρκική κοινότητα, η οποία φιλοξενεί και την μοναδική αγορά του νησιού.

εικόνες 27, 28: αγάλματα του Κεμάλ Ατατούρκ (Παναγία)
fotos 27, 28: statues of Kemal Ataturk (Panagia)

εικόνα 29: τζαμί (Παναγία)
foto 29: mosque (Panagia)

Η γειτονική Τένεδος, λόγω της κοντινότερης απόστασής της από τα παράλια της Τουρκίας, είχε διαφορετική τύχη από την Ίμβρο. Χρησιμοποιήθηκε αρχικά σαν παραθεριστικό θέρετρο για τους εύπορους κατοίκους της Τουρκίας και στην συνέχεια σαν κοσμοπολίτικος τουριστικός προορισμός, με χαρακτήρα ανάλογο της Μυκόνου. Ενώ, λοιπόν, η Τένεδος έχασε το φυσικό της κάλλος και τον χαρακτήρα της, η κακότυχη Ίμβρος κατάφερε μέσα από την κακοδαιμονία που την ταλαιπώρησε να παραμείνει ένα παρθένο και ανέπαφο τοπίο, διατηρώντας όλα τα χαρακτηριστικά του αναγλύφου της και του φυσικού της πλούτου. Κατάρρα και ευλογία μαζί.

Αρχιτεκτονική

Από τις αλλαγές αυτές προέκυψαν μετασχηματισμοί στην δομή της κατοικίας των οικισμών. Ο τύπος του ιμβριώτικου σπιτιού ήταν διαμορφωμένος έτσι ώστε να εξυπηρετεί τις βασικές ανάγκες των χρηστών του, που τις περισσότερες φορές ήταν αγρότες και κτηνοτρόφοι, ενώ οι κάτοικοι που ασχολούνταν με την αλιεία ήταν λιγότεροι διότι οι ακτές

ήταν απότομες και αλίμενες. Ο φόβος των πειρατικών επιδρομών τους ωθούσε στην αποφυγή της προκλητικής επίδειξης του πλούτου τους, ειδικά στο εξωτερικό των κατοικιών τους.

εικόνες 30, 31, 32: τύπος ιμβριώτικου σπιτιού (εξωτερικο-εσωτερικό)
foto 30, 31, 32: imvrian house (external-internal)

Πολύ ιδιαίτερη κατασκευή που χαρακτηρίζει όλο το νησί λόγω της αναγνωριστικής της ιδιαιτερότητας αποτελεί το “ντάμι”, μονόχωρη περιστασιακής χρήσης κατοικία στα απομακρυσμένα χωράφια και βοσκοτόπια που χρησιμοποιούνταν ως προσωρινό κατάλυμα. Η ενασχόλησή τους ήταν τόσο συστηματική και παρήγαγαν τόσο μεγάλες ποσότητες τυροκομικών και λαδιού, ώστε τον 19^ο αιώνα το Σχοινούδι όχι μόνο είχε αυτάρκεια αλλά και πραγματοποιούσε εξαγωγές.

εικόνες 33, 34: ντάμι
fotos 33, 34: dami

εικόνα 35: αγροτικής εργασία
foto 35: agricultural work

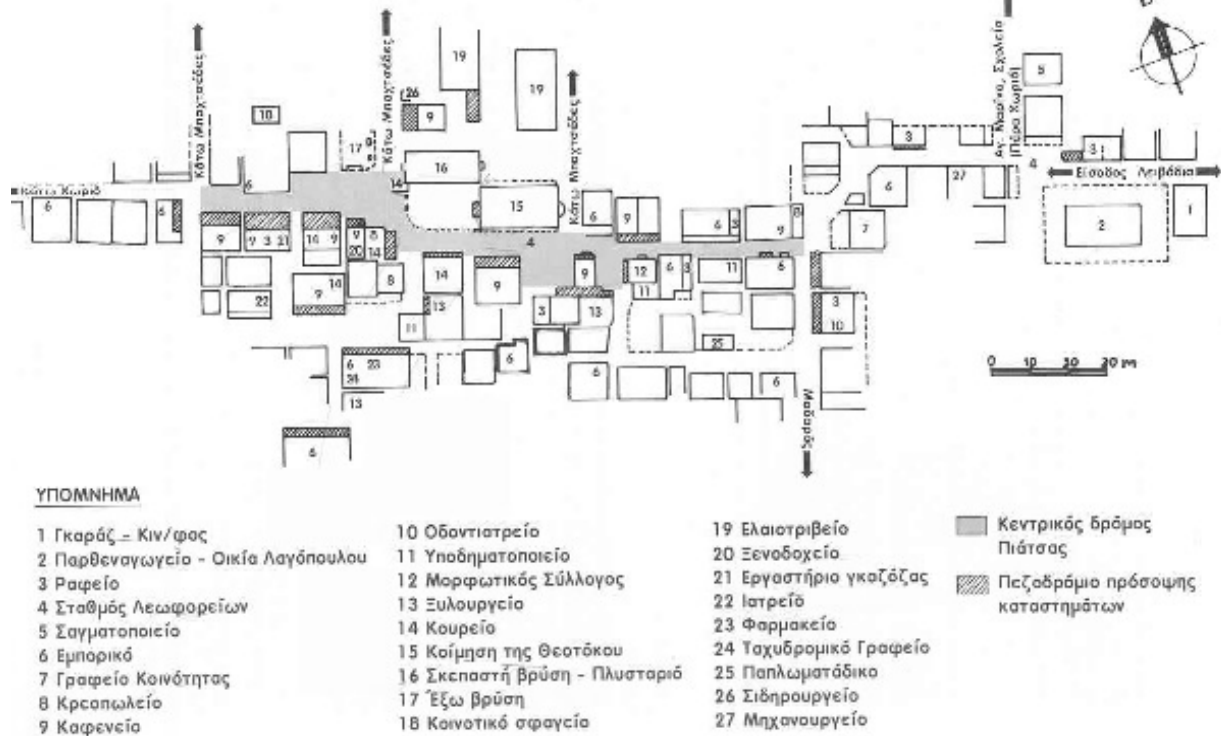
Την δεκαετία του '50 η έντονη εμπορική δραστηριότητα και η δημιουργία κεντρικής αγοράς άλλαξαν την δομή και την μορφή της ιμβριώτικης κατοικίας, η οποία έπρεπε πια να στεγάσει έμπορο, βιοτέχνη, τεχνίτη ή εκπαιδευτικό και σπανιότερα έναν αγρότη, κτηνοτρόφο ή ψαρά. Εξελίχθηκε, λοιπόν, σε ένα δίπατο κτίριο που στο ισόγειο στέγαζε την επαγγελματική δραστηριότητα του ιδιοκτήτη και στον όροφο την κατοικία του. Εκτός από την μορφή των μονάδων κατοικίας, άλλαξε η δομή και η οικιστική οργάνωση των χωριών της Ίμβρου.

εικόνες 36, 37: δρόμος αγοράς
fotos 36, 37: central market

εικόνα 38: τύπος κατοικίας '50
foto 38: imvrian house '50

Η παλαιότερη συσπείρωση των κατοικιών για οχρωματικούς λόγους καταργήθηκε και οι οικισμοί οργανώθηκαν γύρω από τους εμπορικούς και πολιτιστικούς πυρήνες. Κάποια πρώτα δείγματα βιοτεχνίας παρουσιάστηκαν με την δημιουργία μικρών εργαστηρίων τροφίμων και αντικειμένων. Η ύπαρξη υποδομών και υπηρεσιών (γραφείο κοινότητας, ταχυδρομείο, κοινόχρηστα πλυντήρια, βιοτεχνία αναψυκτικών, ξενοδοχείο κλπ) αντικατόπτριζαν μια καλά οργανωμένη τοπική αυτοδιοίκηση.

εικόνα 39: κεντρική αγορά Σχοινουδίου
foto 39: central market of Schoinoudi

Η έρευνα μου

Η βιβλιογραφική έρευνα σε συνδυασμό με επιτόπιες αυτοψίες και συνεντεύξεις με ίμβριους μόνιμους κατοίκους του νησιού, τούρκους μόνιμους κατοίκους του νησιού και ίμβριους της διασποράς που διατηρούν κατοικίες στο νησί και το επισκέπτονται κάθε χρόνο, οδήγησαν στην τεκμηρίωση της εικόνας που είχα για το νησί, στον εντοπισμό των ελπιδοφόρων μηνυμάτων αλλαγής και στην αναζήτηση μεθόδων ελέγχου της επερχόμενης ανάπτυξης του τουρισμού.

Αφορμή για την επίσκεψή μου στο δυσπρόσιτο νησί, αφού δεν είμαι ίμβρια, προέκυψε από την πληροφόρησή μου για το έργο του ίμβριου Νίκου Δόλδουρη, ο οποίος εκδιωγμένος την δεκαετία του '60 επέστρεψε από το εξωτερικό και ξαναέγινε μόνιμος κάτοικος Σχοινουδίου μόλις συνταξιοδοτήθηκε. Γενναιόδωρος, διορατικός και προικισμένος με φαναριώτικη διπλωματική μαεστρία καταφέρνει εν γένει να αντιπαρέχεται τα εμπόδια και τις υπονομιεύσεις των τουρκικών αρχών. Αρχικά με δικές του δαπάνες και προσωπική εργασία κατασκεύασε το δίκτυο υδροδότησης, επισκεύασε πολλούς δρόμους, ευπρέπισε τα κοιμητήρια και την εκκλησία της αγίας Μαρίας του χωριού. Το έργο, όμως, το οποίο συσπείρωσε κυρίως τους σχοινουδιώτες αλλά και τους υπόλοιπους ίμβριους ήταν ο ξενώνας ή αλλιώς το "κονάκι" που κατασκεύασε στην συνοικία Χάλακα του Σχοινουδίου. Το κτίριο αυτό δόθηκε από τον ίδιο στην ελεύθερη χρήση όλων των ίμβριων, οι οποίοι βρήκαν ένα καταφύγιο. Ο ξενώνας είναι και ο τόπος όπου μαζεύονται όλοι οι ίμβριοι τον δεκαπενταύγουστο ώστε να γιορτάσουν, να ανταμώσουν και να διασκεδάσουν. Μάλιστα, ο

εορτασμός αυτός συνοδεύεται από εκδηλώσεις με γνωστούς καλλιτέχνες, όπως η Χάρης Αλεξίου, η Γλυκερία, ο Ross Dally, ο Γιώργος Νταλάρας και μουσικοχορευτικά συγκροτήματα, τους οποίους καλεί και φιλοξενεί ο ίδιος στο νησί.

εικόνες 40, 41: εορταστικές εκδηλώσεις στο ξενώνα του κ.Δόλδουρη
fotos 40, 41: festivals at Doldouris' guest house

Οι εκδηλώσεις αυτές σε συνδυασμό με την ελεύθερη πρόσβαση στον ξενώνα και την αγορά ηχοσυστήματος που εξυπηρετούν μικρές καθημερινές συνεστιάσεις προσέλκυσαν το ενδιαφέρον της νεολαίας, που μέσω του συλλόγου ιμβρίων Αθηνών άρχισαν να επισκέπτονται στην αρχή περιστασιακά και στη συνέχεια συστηματικά το νησί. Ένας σταθερός αριθμός εφήβων και νέων που επισκέπτονται δύο με τρεις φορές ετησίως το νησί και μέσω του συλλόγου δημιούργησαν νεανικές παρέες, οι οποίες διατηρήθηκαν και στον τόπο διαμονής τους. Με τον ερχομό της νεολαίας στο νησί αναβίωσαν και άλλα έθιμα όπως το συμμετοχικό δείπνο την ημέρα της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος που πραγματοποιείται στον ξενώνα και ο αγώνας ποδοσφαίρου ανάμεσα στις ομάδες κάθε χωριού.

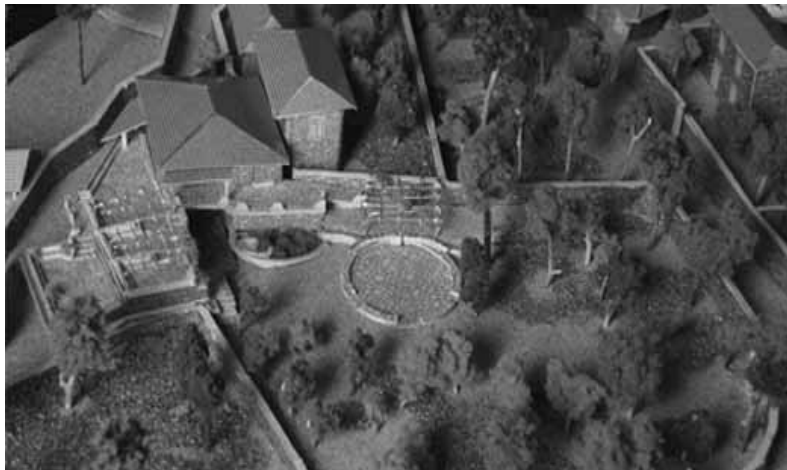

εικόνες 42, 43, 44: νεολαία νησιού
fotos 42, 43, 44: young people

Την περίοδο του δεκαπενταύγουστου άρχισαν δειλά-δειλά να αναβιώνουν και όλα τα θρησκευτικά έθιμα της περιόδου αυτής. Επανήλθαν οι συνεστιάσεις μετά την κυριακάτικη λειτουργία, η λειτουργία στο ξωκλήσι της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος ανήμερα της εορτής, ο καθαρισμός και ευπρεπισμός των εκκλησιών για την γιορτή του δεκαπενταύγουστου και ο εκκλησιασμός στην Παναγία του Σχοινουδίου.

Σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά διαδραματίζουν και οι προσπάθειες ιμβρίων υψηλής αναγνωρισιμότητας, όπως του Πατριάρχη ο οποίος κατάγεται από τους άγιους Θεόδωρους όπου μέχρι πρότινος ο αδελφός τους διατηρούσε παραδοσιακό καφενείο, αλλά και συλλόγων φίλων της Ίμβρου. Ένας τέτοιος σύλλογος είναι η εταιρεία “Ίμβρος Παιπαλόεσσα: κέντρο έρευνας και φροντίδας για την Ίμβρο” -μέλος της οποίας είμαι και η ίδια-, ο οποίος δημιουργήθηκε από έλληνες πανεπιστημιακούς, επιχειρηματίες και πολιτικούς -κυρίως της τοπικής αυτοδιοίκησης- που επιχειρούν να υποστηρίξουν τα έργα που ανέλαβε ο κ.Δόλδουρης αναζητώντας χορηγίες και υποστηρίζοντας επισκέψεις καλλιτεχνών στο νησί.

Την διπλωματική μου εργασία “Συσίφεια έργα στην Ίμβρο: το κονάκι στο Σχοινοῦδι”, εξαρχής δεν αντιμετώπισα σαν ένα θεωρητικό ακαδημαϊκό πόνημα, αλλά σαν μια σχεδιαστική πρόταση λόγω της αυξημένης πιθανότητας τμηματικής ή συνολικής υλοποίησης του έργου, μέσω του κ.Δόλδουρη. Το αντικείμενο της εργασίας ήταν ο επανασχεδιασμός του ξενώνα- κονάκι, ώστε να ικανοποιεί τις αυξανόμενες ανάγκες των χρηστών του, η δημιουργία ενός λαχανόκηπου και ενός χώρου στάθμευσης σε δύο παρακείμενα οικοπέδα, ώστε να υποστηρίζουν τις λειτουργικές ανάγκες του ξενώνα και η αποκατάσταση του επισκοπείου που βρίσκεται απέναντι από το ξενώνα, στον περίβολο της Αγ.Μαρίας, ώστε να λειτουργεί επικουρικά σαν τόπος συγκέντρωσης και ως λαογραφικό μουσείο. Οι χρήσεις αυτές θα υποστηρίζονται από έναν επιπλέον ξενώνα, ο οποίος πρόσφατα ολοκληρώθηκε και βρίσκεται στην συνοικία πέρα χωριό του Σχοινοῦδι. Το εγχείρημα ήταν αρκετά δύσκολο γιατί παρόλες τις ενθαρρυντικές κινήσεις, ο φόβος από την πλευρά των ιμβρίων και οι βαρβαρότητες από την πλευρά των τούρκων δεν έχουν εκλείψει, οπότε η σχεδιαστική και φωτογραφική αποτύπωση της περιοχής μελέτης αλλά και το σχεδιαστικό αποτέλεσμα έπρεπε να χαρακτηρίζονται από διακριτικότητα, χωρίς πολλές εξωτερικές επεμβάσεις, οικονομικές και εργονομικές λύσεις, αξιοποίηση των υλικών και συνέπεια ως προς τον χαρακτήρα του τόπου. Η κρισιμότητα του ξενώνα αυτού για την τοπική κοινωνία και τους ομογενείς, προσέθετε ένα επιπλέον βάρος στην σπουδαιότητα της επιτυχούς σχεδιαστικής πρότασης.

εικόνα 45: κονάκι στο Σχοινοῦδι (φωτογραφίες μακέτας)
foto 45: guest house (model photos)

εικόνα 46: λαχανόκηπος (φωτογραφίες μακέτας)
foto 46: vegetable garden (model photos)

εικόνα 47: επισκοπείο (φωτογραφίες μακέτας)
foto 47: parish shelter (model photos)

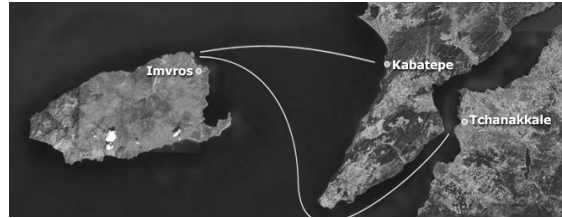
Αναπτυξιακές προοπτικές

Παρόλη την φαινομενική στασιμότητα, κατά την επίσκεψή μου στο νησί διέκρινα κάποιες ενθαρρυντικές αλλαγές προόδου. Η υποκίνηση των δράσεων αυτών οφείλεται κυρίως σε πρωτοβουλίες μεμονωμένων ατόμων ή οργανωμένων συλλόγων ιδιωτών και ελάχιστες φορές σε ελληνικές ή ευρωπαϊκές κρατικές παρεμβάσεις. Μάλιστα, η επίσκεψή μου οφειλόταν σε μία από αυτές δράσεις στην οποία κλήθηκα να βοηθήσω κι εγώ.

Σαν σταθμό αυτών των πρωτοβουλιών αξιολογώ το ετήσιο αντάμωμα των Ιμβρίων το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου με κορύφωση την ημέρα του δεκαπενταύγουστου. Την περίοδο αυτή ένας μεγάλος αριθμός ιμβρίων της διασποράς επιστρέφει στο νησί ώστε να πραγματοποιήσει τα έθιμα αυτής της περιόδου, συμπεριλαμβανομένου και του κουρμπανιού. Το έθιμο αυτό είχε ατονήσει λόγω της άτυπης εκδίωξης των ιμβρίων από το νησί και του φόβου για επιστροφή. Οι συνθήκες, όμως, σιγά-σιγά άλλαξαν και έτσι το έθιμο αυτό άρχισε να προσελκύει και πάλι τους ιμβριους στο νησί, παίρνοντας μάλιστα την μορφή θερινού προσκυνήματος. Στην αλλαγή των συνθηκών βοήθησαν αρχικά οι προσπάθειες του

“συλλόγου ιμβρίων” της Αθήνας, οι οποίοι πήραν την πρωτοβουλία να μισθώσουν τουριστικό λεωφορείο και να ταξιδέψουν όλοι μαζί στο νησί. Η ιδέα αυτή υποστηρίχθηκε από πολλά μέλη του συλλόγου και τα επόμενα χρόνια το λεωφορείο καθιερώθηκε και ακολουθείται από συνοδεία αυτοκινήτων ιμβρίων, οι οποίοι επισκέπτονται το νησί με τα επιβατηγά τους οχήματα.

Μια πολύ σημαντική αλλαγή, η οποία πιθανότατα θα σηματοδοτήσει το ξεκίνημα της τουριστικής δραστηριότητας ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ίμβρο είναι η επικείμενη ακτοπλοϊκή σύνδεση του νησιού με την Λήμνο. Για να πραγματοποιήσει σήμερα ένας ιδιώτης μια επίσκεψη στην Ίμβρο πρέπει να περάσει τα τουρκικά σύνορα, να διασχίσει ένα αρκετά μεγάλο τμήμα των τουρκικών παραλίων μέχρι το λιμάνι του Kabatepe ή του Tchanakkale και από εκεί να επιβιβαστεί στο πλοίο το οποίο θα τον μεταφέρει στο λιμάνι του Κάστρου.

εικόνα 48: πρόσβαση στην Ίμβρο
foto 48: access to Imvros

Με την σύνδεση της Ίμβρου με την Λήμνο η πρόσβαση στο νησί θα γίνει ευκολότερη και επομένως η επισκεψιμότητα από ιμβριούς της διασποράς και φίλων του νησιού θα αυξηθεί.

Το ενθαρρυντικότερο γεγονός, όμως, που πιθανότατα θα επιφέρει την μεγαλύτερη αλλαγή στην τύχη της Ίμβρου είναι η έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την ανάκτηση των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας. Στις 27.06.2008 η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης (PACE) ενέκρινε το ψήφισμα για την Ίμβρο και την Τένεδο αναγνωρίζοντας τους διωγμούς που υπέστησαν οι έλληνες κάτοικοι και προτείνοντας στην Τουρκία συγκεκριμένα μέτρα για την παύση των συνεχιζόμενων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την παροχή κινήτρων προς επιστροφή των γηγενών στις πατρικές τους εστίες. Μεταξύ των μέτρων που προτάθηκαν περιλαμβάνονται:

- α) η απόδοση στους αρχικούς ιδιοκτήτες των ακινήτων που απαλλοτριώθηκαν και δεν χρησιμοποιούνται για κοινωφελείς σκοπούς,
- β) η αναστολή της οριστικοποίησης του κτηματολογίου επί δεκαετία, ώστε να αποκατασταθούν οι αδικίες που οδήγησαν σε δημεύσεις περιουσιών,
- γ) η άμεση και αποτελεσματική αναγνώριση κληρονομικών δικαιωμάτων ανεξαρτήτως υπηκοότητας,
- δ) η επαναλειτουργία τουλάχιστον ενός ελληνικού σχολείου στην Ίμβρο,
- ε) συγκεκριμένα άμεσα μέτρα για τη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού κάλλους των νησιών,
- στ) η ακτοπλοϊκή σύνδεση μεταξύ των δύο νησιών καθώς και με ελληνικά λιμάνια,
- ζ) η βελτίωση των υποδομών στα ελληνικά παραδοσιακά χωριά της Ίμβρου,
- η) η καθιέρωση άτυπου τακτικού διαλόγου μεταξύ των τοπικών αρχών και των εκπροσώπων των ελληνικών κοινοτήτων και
- θ) η παρακολούθηση της εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Το ψήφισμα αυτό αποτέλεσε την ολοκλήρωση μιας προσπάθειας, η οποία ξεκίνησε χάρη στην πρωτοβουλία της αντιπροέδρου της Βουλής των Ελλήνων και επίτιμου μέλους της PACE κ. Έλσας Παπαδημητρίου και την ειδική εισήγηση για τα δύο νησιά εκ μέρους του ελβετού βουλευτή, αντιπροέδρου της PACE κ. Andreas Gross, μετά από επίσκεψή του στο νησί, στην οποία προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα, ώστε «να διατηρηθεί ο ιδιαίτερος πολιτισμικός χαρακτήρας των δύο νησιών».

Η επιστροφή των ιμβρίων της διασποράς στον τόπο τους και τα έθιμα τους, η προσέλκυση της νεολαίας, η κατασκευή έργων κοινωνικής συσπείρωσης όπως το κονάκι στο Σχοινούδι, η επικείμενη ακτοπλοϊκή σύνδεση του νησιού με τη Λήμνο, οι οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και το παρθένο τοπίο του νησιού σε συνδυασμό με τον κορεσμό του τουρισμού στην γειτονική Τένεδο οδηγούν στην πιθανή προσέλκυση του τουριστικού ενδιαφέροντος τόσο γιατί πρόκειται για έναν ανεκμετάλλευτο και ανεξερευνήτο προορισμό, όσο και γιατί έχει ήδη προσελκύσει το ελληνικό ενδιαφέρον.

Κάποιες προτάσεις θα μπορούσαν αν υλοποιηθούν να προφυλάξουν σε ικανοποιητικό βαθμό το νησί από τις καταστροφικές συνέπειες την επερχόμενης τουριστικής κίνησης και της άναρχης ανάπτυξης που θα την συνοδεύσει, να διασώσουν την πολιτιστική του κληρονομιά και να συμβάλλουν στο ξαναζωντάνεμα του νησιού.

Η υποστήριξη της παντελώς ελλειπούς αρχαιολογικής έρευνας θα μπορούσε να είναι ένα πρώτο βήμα για την διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Υπάρχουν χαρτογραφημένες εκτάσεις στις οποίες δεν υπάρχει απλώς η υπόνοια αλλά η βεβαιότητα πως βρίσκονται ερείπια παλαιότερων πολιτισμών. Μερικά μάλιστα με την πάροδο των χρόνων έχουν αποκαλυφθεί τμηματικά. Για παράδειγμα, σε έναν λόφο που βρίσκεται ανατολικά της Αλυκής, στην θέση Πύργος, σώζονται τμήματα τείχους, θεμέλια οικοδομών και κομμάτια πήλινων αγγείων που χρονολογούνται από την πρωτοελλαδική μέχρι την ύστερη εποχή του χαλκού, στην περιοχή Αρίδα, στον κόλπο του αγίου Νικολάου σώζονται τμήματα οχύρωσης, θεμέλια κτιρίων και πλήθος οστράκων ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων και σε πολλά σημεία των έξι ελληνικών χωριών έχουν εντοπιστεί όστρακα, κομμάτια πίθων, εντοιχισμένες αρχαίες επιγραφές σε χριστιανικούς ναούς και βρύσες κατασκευασμένες από τμήματα κίωνων και κιονόκρανων. Μέχρι τώρα έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες για να αποκαλυφθούν αυτοί οι θησαυροί είτε από ιμβριους αρχαιολόγους και ιστορικούς, είτε από επιστήμονες που δεν έχουν κάποιο δεσμό καταγωγής με το νησί αλλά αυξημένο ενδιαφέρον για τα ευρήματα, είτε από Τμήματα Αποκατάστασης και Συντήρησης ελληνικών συλλόγων και πανεπιστημίων, αλλά πάντα σε εθελοντικό και αναγνωριστικό επίπεδο. Ανάλογες κινήσεις έχουν πραγματοποιηθεί και από τούρκους ειδικούς χωρίς όμως ποτέ να είναι οργανωμένες και υπό την αιγίδα κάποιου δημόσιου φορέα. Θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί μια συνεργασία ανάμεσα στο ΑΠΘ και στο πολυτεχνείο του Canakkale, ώστε επιστήμονες και των δύο εθνικοτήτων να εργαστούν για αυτόν τον κοινό σκοπό, είτε να αξιοποιηθεί το *Κέντρο Συντήρησης Τοιχογραφιών, Εικόνων και άλλων Εκκλησιαστικών Κειμηλίων* του μοναστηριού της Ορμήλιας και του *Κέντρου Ιουστινιανός* της Σωζόπολης, τα οποία θα μπορούσαν υπό την αιγίδα τους να οργανώσουν την ανασκαφή και συντήρηση των ευρημάτων.

Η επαναδιεκδίκηση του ελληνικού σχολείου του Σχοινουδίου είτε για να επαναλειτουργήσει σαν ελληνικό ή έστω σαν μειονοτικό διδακτήριο -όπως υπαγορεύει η κοινοτική οδηγία-, είτε για να πραγματοποιηθεί μια εγκατάσταση ανάλογη προς του ΜΕ.Κ.ΔΕ/ΕΜΠ στο Μέτσοβο και να αξιοποιηθεί για την διεξαγωγή διεθνών θερινών σχολείων θα ήταν μία επιπλέον ελπιδοφόρα πολιτιστική πρόταση. Το κτίριο αυτό σήμερα έχει καταληφθεί από εποίκους και χρησιμοποιείται ένα μέρος του σαν ημιυπαίθριο εστιατόριο και ένα άλλο μέρος σαν disco. Μάλιστα, βρίσκεται σε πολύ μικρή απόσταση από το κονάκι του Σχοινουδίου και κοντά στον δεύτερο ξενώνα, οπότε θα μπορούσε να υπάρχει και η δυνατότητα φιλοξενίας των συμμετεχόντων.

Η ανάκτηση των έξι ελληνικών χωριών από ιμβριους έλληνες κατοίκους θα μπορούσε να ανακόψει την επερχόμενη άναρχη οικοδόμηση τουλάχιστον αυτών των περιοχών. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει με την επαναδιεκδίκηση των περιουσιών των ιμβρίων, οι οποίες έχουν δημευθεί από τους εποίκους, κίνηση που θα μπορούσε να τελεσφορήσει αφού έχει νομικές και δημογραφικές αντιστοιχίες με τα κατεχόμενα της Κύπρου, όπου οι ελληνοκύπριοι εξασφάλισαν ευνοϊκές δικαστικές αποφάσεις για τις καταπατημένες περιουσίες τους. Προσφεύγοντας σε ευρωπαϊκά δικαστήρια και διεκδικώντας τις ιδιοκτησίες τους που

καταπατήθηκαν ή πουλήθηκαν παράνομα, οι ίμβριοι της διασποράς θα μπορούσαν να οργανώσουν και πάλι τα χωριά τους και πιθανότατα αυτή είναι η καταλληλότερη στιγμή, αφού θα έχουν και την υποστήριξη του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Στην επαναδιαεκδίκηση των περιουσιών τους θα μπορούσαν να προχωρήσουν και τα αθωνικά μοναστήρια, τα οποία διατηρούσαν αρκετά μετόχια.

Η αξιοποίηση διασυνοριακών ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως το INTERREG III, θα μπορούσε ίσως να βελτιώσει την ποιότητα των υποδομών και τα αναπτυξιακά έργα που πραγματοποιούνται στην Ίμβρο. Υπάρχει ήδη ειδικό κεφάλαιο το οποίο αναφέρεται στην Ελλάδα και την Τουρκία και περιλαμβάνει υποδομές μεταφορών και διασυνοριακών δικτύων, ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, ανθρώπινους πόρους και προώθηση της απασχόλησης, προστασία της υγείας, προστασία-ανάδειξη-διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, ανάδειξη και προβολή των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων, συνεργασία εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας. Τα χρήματα τα οποία δίνονται για τις προσπάθειες αυτές είναι ικανοποιητικά, ενώ οι προδιαγραφές δεν είναι απαγορευτικές.

Στα πλαίσια της συνεργασίας, θα μπορούσαν να αναπτυχθούν και κάποιοι δίοδοι επικοινωνίας και συναδελφικότητας με τα γειτονικά ελληνικά νησιά. Με την επικείμενη ακτοπολική σύνδεση της Ίμβρου με την Λήμνο το εγχείρημα αυτό θα είναι ευκολότερο. Η συνεργασία αυτή μπορεί να τονώσει το ελληνικό στοιχείο της Ίμβρου και να ενισχύσει τον χαρακτήρα του νησιού που μπορεί με τα τόσα χρόνια απομόνωσης να έχει αλλοιωθεί.

Τέλος, οι έρευνες για τον εντοπισμό λαθρομεταναστών από τις ελληνικές αρχές αλλά και από την υπηρεσία frontex της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα βοηθούσε στην κοινωνική και πολιτιστική ευημερία του νησιού. Η Ελλάδα εδώ και αρκετά χρόνια λειτουργεί σαν μια δίοδος προς την ευρώπη για λαθρομετανάστες νοτιοανατολικών χωρών. Η Ίμβρος λόγω της θέσης της ανάμεσα στα παράλια της Τουρκίας και της βόρειας Ελλάδας αποτελεί τον ιδανικό σταθμό διέλευσης για αυτήν την κατηγορία των μεταναστών. Η σημερινή κατάσταση δημιουργεί ταραχή στους μόνιμους κατοίκους και εγκυμονεί τον κίνδυνο της ανάπτυξης παραβατικών και βίαιων συμπεριφορών.

Η Ίμβρος βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή της πορείας της. Μετά από αρκετά χρόνια έχει την δυνατότητα τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο να κατορθώσει να επανακτήσει αρκετά από τα δικαιώματα και τα εδάφη τα οποία έχασα τα προηγούμενα χρόνια. Άραγε το μέλλον της θα είναι αίσιο; Θα φανεί με το πέρασμα των χρόνων.

Βιβλιογραφία

Gross, A., "Gokceada (Imbros) and Bozcaada (Tenedos):preserving the bicultural character of the two Turkish islands as a model for co-operation between Turkey and Greece in the interest of the people concerned", European Parliament Assembly, June, 2008.

Αλεξάνδρου, Δ., "Ίμβριοι-Τενέδιοι, οι Έλληνες που ξεχάσαμε", Ερωδιός, Θεσσαλονίκη, 2002.

Ανδρέου Η.&Γ., "Η Ίμβρος στην αρχαιότητα", Περιοδικό "Αρχαιολογία & Τέχνες", Τεύχος 41, Δεκέμβριος 1991, Αθήνα, σελ. 75-83 & 92-100.

Εταιρεία Μελέτης Ίμβρου και Τενέδου, "Οι οικισμοί της Ίμβρου", πρακτικά συμποσίου, Εταιρεία Μελέτης Ίμβρου και Τενέδου, Θεσσαλονίκη, 1998.

Καμαρινοπούλου, Ε., "Συσσίφεια έργα στην Ίμβρο: το κονάκι στο Σχοινούδι", Διπλωματικές εργασίες 2007-2008, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2009.

Κορομηλά, Μ., "Ίμβρος, ένα νησί στο Αιγαίο", Γαιόραμα, Αθήνα, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2003.

Μελετζής, Σ., Ελένη Αιματίδου-Αργυρίου, "Ίμβρος, φωτογραφικό λεύκωμα", Σύλλογος Ίμβρίων Αθηνών, Αθήνα, 1997.

Σηφουνάκης, Ν., "Ίμβρος-Τένεδος, οι τελευταίες ελληνικές μέρες", Λιβάνης, Αθήνα, 1996.

Σύλλογος Ιμβρίων Αθήνας, “Ιμβρος-Τένεδος, 86 χρόνια συνεχών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων”, <http://www.imvrosisland.org>.
<http://imvrosisgreek.blogspot.com/>.

INTERREG III: Ελλάδα-Τουρκία:
<http://www.interreg.gr/default.aspx?lang=el-GR&loc=1&page=310>.

“Narrating and weeping over past glories!”
[Or even holding a secret hope?]
The hopeful (?) developing future of unfortunate Imvros

Ev. Kamarinopoulou, Architect Engineer

Abstract

Geography

Imvros is an island of the North-East Aegean Sea among Tenedos, Limnos, Samothraki and ag.Estratios. The north side is covered in dense forests, while the south is full of rock cliffs and low vegetation.

History

Imvros had been inhabited exclusively and constantly by greeks since antiquity. In fact, it was so closely related to Athens that it was a part of its municipality.

During the negotiations of the Lausanne Treaty 1923, Venizelos -the greek prime minister- managed to protect Samothraki and Limnos, but not Imvros and Tenedos which were a last minute “sacrifice” to the turks. The inhabitants of Imvros, knowing the Turkish atrocities in Smyrna, panicked and a great number of them deserted the island, among them the Bishop Ioakeim.

The agreed resolution for these two islands was a greek local authority with turkish sovereignty, but due to the greek government’s inappropriate management, the administration was given to the turks, in the October of the same year. A turbulent period followed when a great number of turkish troops settled on the island occupying virgin land, the properties of the locals were confiscated and the constant persecution of the greek element aimed at its decimation.

In 1930 a new bishop’s arrival improved the situation for the greek community and Imvros lived a period of a thirty-year prosperity. Having the help of the Imvrians abroad, his main priorities was the appointment of educated clergy, qualified teachers, agriculturists and stock breeders and also the care of the local girls who had been sent to Constantinople as household maids.

In the ’50s, after the election of the Bishop Meliton Hatzis, the prosperity of the island was at its peak. The relations between the turks and the greeks made progress, the school curriculum included both greek and turkish languages and more schools were built. The ports of the island were upgraded and a new line to Constantinople was launched.

This progress lasted until 1960 when the turkish government implemented a “destruction” plan -Eritme Programmi- which, through terrifying methods, aimed at either converting the Christians into Muslims or deporting them from the island for ever. The practice of the Christian religion was forbidden and the establishment of a low security prison enabled dangerous criminals to terrify and bully the local greeks. The most crucial reasons for

the emigration of the locals, though, were the change of the bilingual curriculum into a turkish one and the obligatory service of the greeks to the turkish army. These changes were even more tragic because they led to the loss of the greek ethnical and religious identity.

Villages

Imvros until 1964 was a purely greek island with six villages, Agridia, Ag.Theodoroi, Gliki, Evlambio, Panagia [the capital] and the largest of all Schoinoudi (2500 residents). These villages were built on naturally fortified locations of the island.

For twenty years after 1964 whole villages were abandoned as a second great wave of turkish settlers took by force the greek homes. The fields remained uncultivated, the production and the exports stopped and civil constructions come to a halt.

The access of the Imvrians to the island was made virtually impossible, having as an only option the port on the turkish shore and consequently, tourism declined.

The new turkish villages, created after the transportation of the turkish troops, were built with the aim to host the families of the officers. Their massive construction took place without taking into account the landscape, the traditional architecture and materials.

The old greek villages still remain only as ghost-settlements. They are inhabited by the few remaining greeks and the settlers. The latter were all of a low social and educational class with no income and no knowledge of agricultural, stock breeding and fishing skills which led to turning the villages into wilderness, with no commercial or spiritual activity.

The neighboring Tenedos, because of its proximity to the turkish shore, had a different fate of Imvros and used as a cosmopolitan tourist destination from the turks. So, while Tenedos lost its natural beauty and character, unfortunate Imvros managed to remain a virgin and intact place. A mixed blessing.

Architecture

From these changes transformations of the constructions of the houses in settlements came out. The imvrian house was designed so as to fulfill the basic needs of its users, who were mostly farmers and stock breeders.

A very special construction is “dami”, a one-room, occasionally-used building in the remote fields used as a temporary home.

In the ‘50s the development of the trade and the creation of a central market changed the structure and the type of the imvrian house. It became a two-storey building whose ground floor hosted the business activities of the owner and the first floor, his house.

The ancient custom of building houses close enough to achieve protection from the pirates declined and the settlements were organized around commercial and cultural cores.

Some small factories processing food and producing commercial items appeared.

My research

The bibliographic research which accompanied a visit to Imvros and interviews with the greek and turkish imvrians on the island, and the imvrians abroad who have houses on the island, led me to some hopeful changing messages and to the quest of proper methods to control the influx of tourism.

The motive for my visit to the island was the work of the imvrian Nikos Doldouris, who was deported in the ‘60s and returned for permanently settlement after his retirement. In the beginning, he took up the costs for many constructions that he realized for social usage. However, the building that attracted all the imvrians, especially the youth, was the guest house or “konaki” -which means shelter- that he built and bestowed to the greek locals and visitors. The guest house is the place where all the imvrians gather on the 15th of August, in

order to celebrate and where Doldouris organize festivals with famous artists, such as Haris Alexiou, Glykeria, Ross Dally, Giorgos Dalaras and dancing groups.

The efforts of the well-known imvrians such as the Patriarch -who comes from Ag.Theodoroi village- and of groups -like “Imvros Paipaloessa: center of research and care for Imvros”- that try to support financially all the constructions play basic role to the improvement of the relations among the imvrians.

My study “Sisyphus’ projects on the island of Imvros: the shelter at Schoinoudi” concerned the renovation of the Doldouris’ guest house so as to satisfy the users’ increasing needs, the construction of a vegetable garden which was built from scratch and the restoration of a parish shelter settled opposite the guest house, in the church yard of St. Marina, in order to function auxiliary as a guest house and as a folklife museum.

Progress perspectives

Despite the apparent stagnation, during my visit to the island I hopefully realized that some progress was made. I believe that the most crucial is the annual reunion of all the imvrians on the 15th of August. This custom had languished, but progressively it became again a summer “pilgrimage” and the island gained more visitors.

An important change is the impending sea line between Imvros and Limnos, which facilitates the greek tourists and probably means an opening for tourists coming from Greece. This means that a tourist is not obliged to travel through the turkish ports of Kabatepe or Tchanakkale in order to reach Imvros, which is an only option nowadays.

An encouraging fact, that probably is going to generate the most serious change, is the report of the Parliamentary Assembly of the European Council concerning the regaining of rights for the greek minority (27.06.2008, PACE) of Imvros -Gökçeada- and Tenedos -Bozcaada-. According to the report, there are about 300 Greeks on both islands, so these are the obligations that the turkish government has:

- a) to build a school for greek kids,
- b) to return the properties that had been taken from greeks and if returning the property is not possible, then to ask for reparations,
- c) to restore the churches, and
- d) to assert the protection of the bi-cultural nature of the island, that may be a model for the cooperation between Turkey and Greece.

The progressive changes, the report of the PACE and the pure beauty of Imvros in contrary to the ruined landscape from tourism in Tenedos, are the reasons which are going to attract tourists to the island of Imvros.

I suggest the following solutions that could protect the island from the catastrophic consequences of the impending tourism and could aid to the revival of the social life.

- A. The support of the archeological research, which is now inadequate, is going to protect and highlight the cultural heritage of the island. Some efforts already have been made, in order to reveal those treasures, but only from volunteers. A cooperation between the Aristotle University of Thessaloniki and the University of Canakkale, with the participation of scientists of both nationalities, is probably the best solution.
- B. The reclaim of the former greek school of Schoinoudi in order to function either as a greek or at least as a bilingual school, or to become a place for international summer schools.

- C. The return of the property that was taken from greeks and the rebuilt of the six greek imvrian villages. This can save the villages from future massive constructions due to the tourism and its needs.
- D. The participation in the European programs, such as INTERREG III, may improve the quality of life in Imvros. There is already a chapter concerning Greece-Turkey and it includes civil constructions, accessibility and communication, the support of economic activity and the measures against unemployment, the improvement of the quality of life, protection of the environment and of cultural heritage.
- E. The impending sea line connection between Imvros and Limnos can become the foundation of cooperation and empasize the greek character of the island that has been damaged through all these years of isolation.
- F. The control of illegal immigrants from greek authorities and the European Union police, frontex, can help the social and cultural prosperity of the island. Imvros due to its position between Greece and Turkey is the natural path for the illegal immigrants to pass through. This fact is a concern for the inhabitants because of crimes and violent actions.

Imvros is on a turning point of its history and after many years has the chance to reclaim the rights and the properties that were lost in the past, with the support of Greece and Europe. Can we talk about a hopeful future? The following years will tell.